

El color del bosc

Haurem de tornar enrere uns metres fins a retrobar el camí pel qual avançàvem; seguim cap a l'esquerra i tot d'una ens topam amb una nova via, més ampla.

Prest passarem per un portell ample que s'obre en una paret seca de separació de tanques; aquest fet ens evidencia que, tot i caminar per un bosc, aquest espai ben segur que ha estat aprofitat per a la subsistència de la població al llarg del temps: les parets que el travessen no són simples delimitacions d'antigues propietats, sinó que també són tancats per al bestiar, així com els límits de les finques que indicaven als diferents treballadors fins on podien proveir-se dels recursos del bosc: la fusta, el carbó, la caça, la calç...

Amb un poc de sort, i si avançam en silenci, hi podrem observar alguna tortuga (*Testudo hermanni*), algun conill (*Oryctolagus cuniculus*), alguna llebre (*Lepus granatensis*), o aus com la tórtora (*Streptopelia turtur*), el puput (*Upupa epops*) o el tudó (*Columba palumbus*). Serà menys probable que hi vegem altres animals, també presents, com el sebellí (*Burhinus oedicnemus*), el xoriguer (*Falco tinnunculus*), el

Rata cellarda (Cati Artigues)

capferrerico (*Parus major*), el xorrec (*Sylvia balearica*) i altres busquerets (*Sylvia* spp.), l'eriçó (*Erinaceus algirus*), el ratolí de rostoll (*Apodemus sylvaticus*), la rata cellarda (*Elyomys quercinus*), el mostel (*Mustela nivalis*), la geneta (*Genetta genetta*), el mart (*Martes martes*), la serp de garriga (*Macroprotodon cucullatus*) o el calàpet (*Bufo viridis*).

Al vessant esquerre del camí aviat identificarem una caseta de roter al costat d'un claper.

Els clapers són acumulacions de pedres que es poden configurar com a simples munts o bé com a construccions més o menys consolidades. La finalitat que tenen és emmagatzemar les pedres que es retiren del camp per conrear la terra, i així proveir de pedra els pagesos per construir nous elements. Podem trobar clapers construïts amb una forma regular, on es deixen obertures i petites galeries que s'utilitzen per a la caça del conill amb fura (*Mustela putorius*). Les galeres són clapers llargs i amples, construïts a manera de paret seca.

Pocs metres més endavant, continuant la marxa, apreciam una nova construcció de pedra: una cisterna de coll semicircular.

Mostel (Cati Artigues)

El color del bosc

L'estany de s'Amarador: olors d'humitat

Girant cap a la dreta, descendirem de nivell uns metres i, baixant uns escalons, ens situarem vora la riba dreta del torrent de s'Amarador. Davant hi advertim el llit del torrent, que al seu pas per aquest tram sol dur aigua tot l'any. Algunes vegades la conjunció d'intenses pluges i de temporal marí aconsegueix trencar la franja d'arena i fer desembocar el torrent a la mar.

Just abans d'arribar a la zona dunar es forma una zona d'aiguamoll que crea un hàbitat diferent. Aquest indret és el que dona nom al torrent i a la platja: s'Amarador, ja que antigament els santanyiners hi amaraven el lli i el cànem per fer teixits, i els troncs per a la construcció. Aquest procés d'amarar les plantes i la fusta produïa una olor característica que convertia aquest indret en un lloc no gaire apreciat pel comú de la gent.

El pas del torrent forma uns quants revolts, o meandres, enmig d'un terreny pla de material terrós que s'hi ha dipositat al llarg de les successives inundacions: és el que coneixem amb el nom de plana al·luvial.

Aquestes terres permeten el creixement d'abundant vegetació en les proximitats de l'estany. La presència constant d'aigua, amb un grau de salinitat variable a causa de la proximitat de la mar, hi determina la supervivència d'espècies vegetals pròpies de les zones humides, com per exemple el canyet (*Phragmites australis*), els joncs (*Juncus acutus*), les saladines (*Limonium companyonis* i *Limonium virgatum*), la sosa grossa (*Sarcocornia fruticosa*) i la brossa (*Ruppia maritima*), aquesta darrera a l'interior de l'estany.

Quant a la fauna, hem de parlar de la presència d'algunes aus aquàtiques, com el collblau (*Anas platyrhynchos*), la gallineta d'aigua (*Gallinula chloropus*) i la fotja (*Fulica atra*), que comparteixen l'espai amb la serp d'aigua (*Natrix maura*), la granota (*Rana perezi*), la llissa (*Mugil cephalus*), l'anguila (*Anguilla anguilla*) i la gambúsia (*Gambusia affinis*), aquesta darrera hi fou introduïda per fer front a la proliferació de mosquits.

Molts d'invertebrats habiten aquest ambient (s'han identificat prop de 40 petits mol·luscs al Parc).

Tot i que no els puguem observar amb assiduitat, no podem deixar de fer menció de les nombroses espècies migrants que descansen i s'alimenten en aquests estanys en les èpoques de pas per les nostres latituds, com és el cas dels agrons blancs (*Egretta garzetta*) i grisos (*Ardea cinerea*), l'arner (*Alcedo atthis*), alguns rapinyaires com l'esperver (*Hieraaetus pennatus*) i l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), i nombroses anàtids com el setmesó (*Tachybaptus ruficollis*).

Continuant per aquest caminet, deixarem finalment l'estany de s'Amarador per arribar al final de l'itinerari en un indret planer del bosc, al costat de la carretera d'accés i de la platja de s'Amarador; per arribar-hi és aconsellable anar pel camí habilitat i hem d'evitar trepitjar les dunes per no fer malbé la vegetació.

Platja de s'Amarador (Josep Rullan)

L'estany de s'Amarador: olors d'humitat

Disseny: Ludmila Rivacoba

Itinerari de s'Amarador

(Josep Rullan)

Aquest itinerari recorre els voltants de la zona de s'Amarador, la platja més gran que podem trobar dins el parc natural de Mondragó. També hi ha una zona humida lligada al torrent que desemboca en aquesta platja.

La seva importància rau en la diversitat biològica que hi trobam, ja que és una de les escasses àrees d'albufera que queden en aquesta zona del litoral.

Dificultat: baixa. Distància per recórrer: 1.100 metres.
Durada: 25 minuts.

Estany de s'Amarador (Josep Rullan)

Iniciam camí: ens endinsam en el bosc

A prop de l'aparcament de Ca sa Muda, en la mateixa direcció que prendríem per arribar a la platja de s'Amarador, començarem a caminar per trobar un desviament, a mà esquerra, on s'inicia l'itinerari de s'Amarador.

Aquest caminó ens fa entrar dins aquest bosc de pins (*Pinus halepensis*), savines (*Juniperus phoenicea*) i ullastres (*Olea europea* sp.), amb abundants arbusts mediterranis, com ara la mata (*Pistacia lentiscus*), les estepes (*Cistus monspeliensis*, *Cistus salvifolius* i *Cistus albidus*), els aladerns (*Phillyrea angustifolia* i *Phillyrea media*), el romaní (*Rosmarinus officinalis*), el xiprell (*Erica multiflora*) i algunes espècies herbàcies com la garlanda (*Lavandula dentata*). Però ben prest el caminet ens duu cap al límit entre el bosc i les terres de conreu: de tot d'una ens topam amb una bassa o abeurador que fa un excel·lent servei a la fauna silvestre de la zona.

Un poc més endavant, ens haurem de desviar del camí, cap a l'esquerra, i trobarem una caseta de roter construïda totalment amb pedra i de forma cònica. Aquesta construcció es coneix a la zona amb el nom de *caseta de curucull*. Al costat hi veurem un corral de pedra.

Xiprell o ciprell (Josep Rullan)

Iniciam camí: ens endinsam en el bosc

El llegat dels roters

Amb el nom de *roters* es coneix els conradors que rebien terres pobres, normalment llunyanes de les cases de possessió i dels nuclis de població, per treballar-les a canvi d'una renda o delme (desena part de la producció de la terra).

Les barraques són casetes de petites dimensions construïdes amb pedres que s'encaixen entre si sense necessitat de cap material que les travi. La coberta es fa amb branques de la vegetació dominant (pi, ullastre, savina...) o bé amb pedres. Sovint les casetes tenen una cisterna associada, a dins o a fora, o bé un aljub o una bassa propera.

La utilitat d'aquestes construccions és òbvia en aquests terrenys agrícoles, ja que complien la necessària funció de magatzem per a la producció d'ametles i de garroves, la de recer per als pagesos en cas de mal temps, la de cova per al resguard del ramat, la d'habítacle per mantenir-hi

Caseta de roter (Josep Rullan)

les eines del camp i fins i tot la de residència temporal per als roters en èpoques de feina intensiva al camp. Però hi ha barraques de molts de tipus repartides per tota la pagesia de Mallorca que podien ser usades també per pescadors, per carrabiners que vigilaven la costa, per carboners, per nevaters...

Dins els terrenys de propietat pública del parc natural de Mondragó hi podem trobar un gran nombre de casetes de roter, totes d'origen agrícola.

Les barraques de roter de bigues i les de curucull són les més abundants al parc natural de Mondragó. Les primeres sovint es divideixen en dues cambres, una d'ocupada per la bèstia, a manera d'estable, i l'altra com a habitatge per a les persones, amb un rebost, una llar i a vegades una cisterna. Les barraques de curucull normalment servien perquè hi descansassin els animals, són més petites, de sostre i portal baixos, i es caracteritzen sobretot per la coberta rodona, en forma de volta feta de pedra.

Aquestes construccions són uns elements molt comuns en tot l'àmbit mediterrani des de l'època antiga. És durant el segle XVIII, quan es produeix el declivi de les incursions de pirates a Mallorca, en què es produeix la proliferació de les barraques per totes les marines mallorquines.

Caseta de cucurull (Josep Rullan)

El llegat dels roters

(Marta Matamalas)